

1388/06/24

بیانات در دیدار فعالان عرصه هنر دفاع مقدس

بسم الله الرحمن الرحيم

بسیار جلسه‌ی شیرین و جذابی است برای من و پرمعنا. همه‌ی کسانی که درباره‌ی دفاع مقدس کار ادبی یا هنری کردند، قطعاً در اینجا جمع نیستند، اما در جمع موجود شما برادران و خواهران عزیز، تنوع چشم‌نوازی انسان مشاهده می‌کند؛ هم از لحاظ تکرر هنرها و رشته‌ها و بخشهای مختلف، هم از لحاظ تنوع دیدگاه‌های گوناگون اجتماعی و سیاسی و هنری و مدیریتی و غیره. نشد همه‌ی کسانی که مایل بودند مطالبی را بیان کنند، مطالب خودشان را بیان کنند و این ناشی از کمبود وقت است. متأسفانه ما از ساعت پنج در اینجا هستیم و دو ساعت و سه ساعت برای شنیدن و گفتن این همه حرفی که در دلها هست و در ذهنها هست، کفاف نمیدهد، ولی همین مقدار هم برای من مغتنم بود. البته این نظراتی که دوستان بیان کردند، نظرات کارسازی است در بخشهای مختلف و من یادداشت کردم. ان شاء الله بایستی تفصیل این بحثها هم استخراج بشود. نباید تصور کرد که آنچه می‌گوئیم، بیان می‌کنیم، انتقاد می‌کنیم، پیشنهاد می‌دهیم، این تأثیری نمی‌بخشد و جایی مورد توجه و مورد عمل قرار نمی‌گیرد؛ اینجور نیست. تا حالا هم ما در زمینه‌ی ادبیات دفاع مقدس، هم هنر دفاع مقدس پیشرفت داشتیم؛ بنده هم دارم صحنه را میبینم. اینی که ما بگوئیم ما عقب‌رفت داشتیم، عقب‌گرد داشتیم، ریزشمان بیشتر از رویش بوده، نه، اینها را من قبول ندارم؛ ما پیشرفت داشتیم، تکامل داشتیم؛ ممکن است آنچه که بوده، از انتظار ما کمتر بوده؛ این خوب است. اینکه ما انتظار بیشتری داشته باشیم از آنچه که اتفاق افتاده، از واقعیت راضی نباشیم و به واقعیتها قانع نباشیم، این خیلی چیز خوبی است، لیکن اینکه تصور کنیم این همه تلاش که شده در طول این سالها، پا زدیم و جلو نرفتیم، این درست نیست. نخیر، درست پیش رفتیم، جلو رفتیم، کار انجام گرفته؛ در بخشهای مختلف همین جور است. خوب، حالا این مقوله‌ی مهمی نیست که درباره‌اش زیاد بحث کنیم؛ در این باره حرف زیاد هست.

من آنچه که یادداشت کردم اینجا بگویم - در این وقت کوتاه دیگر مجال نمیشود همه‌ی آنچه را که در ذهن بوده، عرض بکنیم - همین قدر است که می‌خواهم بگویم کار هنری در زمینه‌ی دفاع مقدس یکی از برترین کارهای هنری است. آن کسانی که در این رشته کار کردند، در این صراط حضور داشتند، آن را پیش ببرند و این رشته را مغتنم بشمرند. هشت سال دفاع مقدس ما صرفاً یک امتداد زمانی و فقط یک برهه‌ی زمانی نیست؛ گنجینه‌ی عظیمی است که تا مدتهای طولانی ملت ما میتواند از آن استفاده کند، آن را استخراج کند و مصرف کند و سرمایه‌گذاری کند. حادثه‌ی عظیم این هشت سال، مجموعه‌ای است از صفات والا، فرهنگهای پسندیده و برگزیده و ممتاز، عقاید و معارف والائی که ملت ما در طول تاریخ ارث برده یا استعدادش را در خودش حفظ کرده بوده، که با انقلاب اسلامی این استعدادها بروز کرد. یک گنجینه‌ای از همه‌ی اینهاست. شما که دفاع مقدس را روایت میکنید، بخصوص آنهایی که روایت هنری میکنند، در واقع آئینه‌ای هستید در مقابل یک مظهر جمال و جلال، که او را منعکس میکنید. آنچه که در دوران آن هشت سال از بروز خصلتهای والا و پسندیده‌ی انسانی، از شجاعت، از ایثار، از اخلاص، از صدق و صفا، از بروز تدبیرهایی که از یک جوان چنین تدابیری انتظار نمی‌رفت - این برجستگیهایی که در دوره‌ی هشت سال دفاع مقدس به وجود آمد - اتفاق افتاد، با هزینه‌های زیادی هم همراه بود. چقدر جان عزیز فدا شد، چقدر ثروت مال و ثروت وقت مصرف شد. شما امروز آنها را در واقع با کار هنری خودتان بازآفرینی میکنید. همان تأثیراتی را که آن حادثه میتواند در یک نسل، در یک جامعه باقی بگذارد، شما با این نوشته‌ی خودتان، با این فیلم خودتان، با این کار هنری خودتان که بازآفرینی آن حادثه است، در مخاطب خودتان ایجاد میکنید. این خیلی کار بزرگی است، خیلی کار مهمی است؛ شما برای آن تابلوی پرشکوه و پر از ریزه‌کاری و ظرافت و زیبایی آئینه می‌شوید. خود این کار فرهنگی و کار هنری شما که روایت آن جهاد مقدس هست، جهاد است؛ زیرا سعی بر این بوده که آن مفاهیم والا به دست فراموشی سپرده بشود؛ برای این تلاش شده، کار شده. آن عزتی، اعتماد به نفسی، احساس اقتداری که از ناحیه‌ی معنویت رزمندگان ما و جامعه‌ی اسلامی ما احساس شد و توانست آن حادثه‌ی عجیب و شگفت‌انگیز - یعنی پیروزی در دفاع مقدس و شکست نخوردن در مقابل تهاجم این همه دشمن - را رقم بزند، آن خصوصیات، آن خصلتها، برای ملت ما، برای کشور ما، یکی از بزرگترین نیازهاست. اینها را بایستی نگه داریم و در مقابله‌ی با تلاشی که میشود برای به فراموشی سپردن آنها، مقاومت کنیم. کار شما روایت دفاع مقدس و همین مجاهدت بزرگ است.

یک نکته‌ای که در باب روایت دفاع مقدس و کار هنری برای آن مدت، باید مورد توجه باشد، این است که این میدان یک میدان بسیار وسیعی است و واقعاً هنوز بسیاری از بخشهای آن کشف نشده است. نه اینکه انسان یا ذهنها نتواند آن را به دست بیاورد و بفهمد و بشناسد، نه، منعکس نشده. نباید تصور کرد که مضامین دفاع مقدس، مضامین تکراری است. خیلی از مفاهیم و مضامین در مجموعه‌ی این تلاش هشت ساله وجود داشته که هنوز درباره‌ی آنها کار نشده، فکر نشده. یک فهرست طولانی پیش من هست که یک وقتی اینجا با دوستان سینماگر صحبت میکردیم، مواردی را ذکر کردم. در این بخشها فکر کردن و جستجو کردن، هنرمند را میرساند به مضامین بکر و گویایی که میتواند اثر هنری تولید کند. بالاخره آنچه که در جمع‌بندی دفاع مقدس، انسان میتواند بگوید، این است که این هشت سال، مظهری از برترین صفاتی است که یک جامعه میتواند به آنها بیابد و از جوانان خودش انتظار داشته باشد. یعنی دفاع مقدس مظهر حماسه است، مظهر معنویت و دینداری است، مظهر آرمان‌خواهی است، مظهر ایثار و از خودگذشتگی است، مظهر ایستادگی و پایداری و مقاومت است، مظهر تدبیر و حکمت است.

جنگ، کار پیچیده‌ای است. مدیریت جنگ و فرماندهی جنگ، کار بسیار سنگین و پیچیده‌ای است. این کار را جوانهای نارس ما در بسیاری از بخشها انجام میدادند. این تدبیر، این حکمت، چیز بسیار شگفت‌آوری است؛ مظهر شکوفائی استعدادها و ظرفیتهاست.

چقدر جوانهای کم‌سال رفتند در جبهه و توانستند در آنجا کارهای بزرگ از خودشان نشان بدهند. بعضی شهید شدند، بعضی هم جزو سرمایه‌های انقلاب بودند، بعدها کشور از اینها استفاده کرد. حقیقتاً این جوری بود که سپاه پاسداران یکی از مراکز صدور نیرو به همه جای کشور شده در طول این بیست و هفت هشت سال؛ به خاطر اینکه جنگ توانست از یک مجموعه‌ی جوان، مجموعه‌ای از عناصر کارآمد و بااستعداد درست کند و تحویل بدهد؛ چون استعدادها در اینها شکوفا شد. جنگ مظهر این ارزشهاست. اینها چیزهایی نیست که هیچ ملتی از اینها خود را بنیاز بداند. بنابراین راوی جنگ، در واقع دارد یک چنین ارزشهایی را روایت میکند؛ حکایت یک چنین خصال پسندیده و اوجهایی را دارد به مستمعین خودش نشان میدهد. حالا کارهای زیادی در این زمینه‌ها شده.

من توصیه میکنم اولاً مسئولین هنری، مسئولین بخشهای گوناگون ادبیات، به نظراتی که دوستان در اینجا دادند و نظراتی که در این زمینه‌ها داده میشود، توجه کنند. البته بعضی از کارها هم شده که این دوستانی که اظهارنظر میکنند، ممکن است از آنها اطلاعی نداشته باشند؛ کارهای خوبی هم دارد صورت میگیرد.

اینکه تصور بشود که هنر دفاع مقدس در جامعه‌ی ما مخاطب ندارد، طالب ندارد، این هم خطای بزرگی است، از اشتباهات فاحش است؛ اگر کسی این را خیال کند. تحقیقاً پرمشتریترین آثار هنری بعد از انقلاب در زمینه‌های مختلف، آن آثار هنری است که مربوط به دفاع مقدس بود؛ چه در زمینه‌ی فیلم و سینما، چه در زمینه‌ی کتاب، خاطره، داستان. همین چند تا کتابی که در واقع تیراژهایشان بیسابقه است - در کشور ما چنین تیراژهایی وجود نداشته که در ظرف دو سال، صد بار کتابی چاپ بشود. اینکه به من گزارش دادند، کتابی است در باب دفاع مقدس، همین کتاب «خاکهای نرم کوشک» یا کتاب «دا» که در کمتر از دو سال، شنیدم بیش از هفتاد بار به چاپ رسیده! ما هیچگونه کتابی از کتابهای گوناگون را با این تیراژها نداریم - مخصوص کتابهای مربوط به دفاع مقدس است. در زمینه‌ی فیلم هم همین جور است؛ پرفروش‌ترین فیلمها و پرجاذبه‌ترین و پرمشتریترین فیلمها، فیلمهایی است که مربوط به دفاع مقدس است. از فیلم «آژانس شیشه‌ای» و «لیلی با من است»، تا این فیلم اخیر «اخراجیه» ی آقای ده‌نمکی، اینها بیشترین مشتریها، بیشترین فروشها را داشته که درباره‌ی دفاع مقدس است. این جور نیست که مشتری نداشته باشد، طالب نداشته باشد. البته بعضی از کارها هست، مشتری پیدا نمیکند؛ این اشکال در مضمون و محتوا نیست، اشکال در ساخت است، در قالب است، در کیفیت است، در مایه‌های کم هنری است که به خرج داده میشود و در یک اثر به کار میرود و طبعاً طالب پیدا نمیکند. بنابراین در این زمینه هرچه بتوان کرد، هرچه بتوان سرمایه‌گذاری مالی و مدیریتی و وقتی و اینها کرد، جا دارد؛ و سفارش ما این است. دوستان هنرمند هم با شوق و امید، این کار را دنبال کنند. البته این کار افراد پایه‌رکاب و آماده و مسئولیت‌شناس لازم دارد؛ یعنی کسانی که حقیقتاً احساس مسئولیت کنند و حالت تنبلی و خواب‌آلودگی و اینها در انسان نباشد. یک چنین عناصری میتوانند خوب در این عرصه و در این میدان نقش ایفاء کنند.

یکی از نقصهای کار ما هم البته این است که ما آثارمان امکان انعکاس بین‌المللی، کمتر پیدا کرد. البته دلالتی دارد؛ این جشنواره‌های بین‌المللی، کارهایی را که حقیقتاً راوی خوب و درستی از دفاع مقدس یا از انقلاب یا از ارزشهای نظام جمهوری اسلامی باشد، مطلقاً به خود راه نمیدهند و دوست ندارند؛ مگر وقتی مجبور باشند یک چیزی را در مجموعه‌ی کار خودشان راه بدهند. سیاست جشنواره‌های بین‌المللی، سیاست برخلاف و برعکس این است؛ اما بالاخره مستمع به این جشنواره‌ها اختصاص ندارد و میتوان مستمعینی، طالبانی، خوانندگانی برای کتابها، بینندگانی برای فیلمهای دفاع مقدس پیدا کرد؛ در صورتی که برای کار و اثر ترجمه‌ی درست و خوبی انجام بگیرد که به نظر من یکی از عرصه‌های کار این است. امیدواریم که خداوند متعال به شماها توفیق بدهد، بتوانید در این زمینه‌ی کار دفاع مقدس هر چه تلاش ممکن است، انجام بدهید. هم مسئولین تلاش کنند، هم هنرمندان تلاش کنند، هم در بخشهای تحقیقاتی - که خیلی مهم است. خوشبختانه تحقیقات خوبی هم دارد در بعضی از مراکز انجام میگیرد - هم در آن بخشهایی که اسناد را در اختیار دارند؛ نگهداری اسناد، پردازش اسناد، تدوین اسناد؛ اینها خیلی مهم است؛ اینها نیایستی بگذارند از دست برود؛ در اختیار محققین قرار بگیرد و ان‌شاءالله ادبیات دفاع مقدس از تحقیق استفاده کند؛ هنر دفاع مقدس هم از ادبیات و تحقیق حداکثر استفاده را ان‌شاءالله بکند. خداوند ان‌شاءالله به همه‌ی شماها توفیق بدهد.

والسلام علیکم ورحمة‌الله وبرکاته